

De kracht van de cliënt

De kracht van de cliënt

**Methode en achtergrond
van het werk van SHOP**

**Wardy Poelstra
Marloes Hoevenaar
Frans Brinkman**

Warden Press

ISBN:

Paperback: 978-94-92004-55-0

E-boek (Epub): 978-94-92004-56-7

NUR: 740

Grafische verzorging: Bert Holtkamp, Groningen

Omslagontwerp: Erla van der Pauw, Den Haag

Fotografie omslag: Atul Vinayak & Jacek Dylag

Dit is een uitgave van Warden Press, Amsterdam.

© Copyright 2018 SHOP, Den Haag

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

wardenpress.com

www.shop-den Haag.nl

Inhoud

	Woord vooraf	7
1	SHOP in beeld	11
1.1	De twee doelgroepen van SHOP	11
1.2	De uitgangspunten van SHOP	14
1.3	De organisatiestructuur van SHOP	31
1.3.1	Ambulante hulpverlening (AHV)	32
1.3.2	Residentiële hulpverlening	38
1.3.3	Spot 46	41
1.3.4	Zorgcoördinatie	43
1.3.5	Outreachend werk	45
1.3.6	SHOP als kennis- en expertisecentrum	46
	Tot slot: Route bij SHOP	50
2	Hoe werkt SHOP?	
	De praktijk	53
2.1	De zes stappen van het SRH	54
2.1.1	Opbouwen en behouden van een werkzame relatie	55
2.1.2	Informatie verzamelen en met de cliënt een persoonlijk profiel maken	58
2.1.3	Cliënt helpen wensen te formuleren, keuzes te maken en doelen te stellen	60
2.1.4	Samen met de cliënt een persoonlijk plan maken	61
2.1.5	Uitvoeren van het persoonlijk plan	62
2.1.6	Bijstellen van het persoonlijk plan	63
2.2	De vijf kerncompetenties volgens het SRH	64
2.2.1	Uitgaan van kracht	64
2.2.2	Presentie	68
2.2.3	Empowerment	74
2.2.4	Participatie ondersteunen	77
2.2.5	Een persoonlijk plan opstellen	79

2.3	Vrijheid van werken, werken met de doelgroep	81
2.3.1	Vrijheid van werken	81
2.3.2	Werken met de doelgroep	86
	Intermezzo:	
	posities en geldigheidsaanspraken in de hulpverleningsrelatie	93
3	Leidende theorieën	107
3.1	Hulp op maat: eclecticisch werken	108
3.2	Systeendenken	124
3.3	Humanistische psychologie	139
3.4	Presentiebenadering	154
3.5	Social (case)work	176
	Over de auteurs	185
	Noten	187
	Bijlage 1: Strafrechtelijk kader	191

Woord vooraf

De geschiedenis van SHOP en haar voorgangers is bijna dertig jaar oud. In de loop van de jaren is er op een organische manier een methode ontwikkeld, ontstaan uit ons dagelijkse contact met de vele cliënten, hun verhalen, hun problemen en hun dromen. Uit die cliënten halen we onze drive om te doen wat we doen, met de intensiteit waarmee we het doen. De betrokkenheid bij en passie voor ons werk zijn onlosmakelijk verbonden met de mensen die het aandurven hun wereld voor ons te openen en ons mee te nemen in hun zoektocht naar oplossingen en in hun persoonlijke ontwikkeling.

Cliënten komen bij ons met vragen maar dragen ook de antwoorden in zich. Zij kunnen het slachtoffer zijn van het stigma dat hangt rond hun beroep als sekswerker en hun keuze om dit beroep uit te oefenen. Zij kunnen ook het slachtoffer zijn van mensenhandelaars of van de uitbuiting door malafide werkgevers in allerlei sectoren, die hun vrijheid en ontwikkeling beperken en hun leven bepalen. Wat onze cliënten ons hebben geleerd, is dat hun slachtofferschap geen teken van zwakte is. Integendeel. Ze zijn niet zielig maar moedig, en verdienen alleen al daarom ons respect.

Onze cliënten komen uit alle hoeken van de wereld. Ze verblijven in Den Haag en omstreken omdat ze hier geboren en getogen zijn of omdat ze hier toevallig terecht kwamen. Ze hebben de stap durven zetten om steun te vragen, ze hebben het lef om met ons de uitdaging aan te gaan om hun situatie te verbeteren, hun leven een andere wending te geven en hun dromen te realiseren. SHOP is voor hen slechts een middel om hun eigen kracht weer te zien en te gaan gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan de kracht van migranten die huis en haard verlaten op zoek naar een beter leven voor hen en hun gezin. Of denk aan de kracht van sekswerkers die – voor een korte of een langere periode – kiezen voor dit werk om simpelweg zelfstandige te kunnen zijn maar die zich ook bewust zijn van de lage waardering en maatschappelijke acceptatie van hun keuze. Je hebt kracht nodig om dit soort keuzes te kunnen maken.

De medewerkers van SHOP stellen hun expertise op het gebied van psychosociale begeleiding, hun kennis van wet- en regelgeving en hun brede netwerk van professionele partners ter beschikking van cliënten. Sommige trajecten vergen een lange adem en er is soms veel geduld nodig om resultaat te zien. Dit kan door het vertrouwen dat cliënten en medewerkers in elkaar hebben. Vertrouwen dat is gebaseerd op het belangrijkste uitgangspunt van SHOP: de acceptatie van de ander, zonder waardeoordeel over door hem of haar gemaakte keuzes.

De start van de uitvoering van de landelijke Regeling Uitstap-programma's Prostituees II (RUPS II) in 2014 was voor ons aanleiding om de praktijk en theoretische kaders van het werk met onze cliënten te beschrijven. We wilden vastleggen wat de pijlers zijn van onze visie en van onze werkwijze. Dit boek ontstond dus uit de behoefte om het werk van SHOP in kaart te brengen, te ordenen en in te kaderen.

Met dit boek hopen we collega's te inspireren en willen we onze cliënten bedanken voor de inspiratie die zij ons iedere dag opnieuw weer geven. Dit boek bevat geen kant-en-klare oplossingen, simpele stappenplannen of absolute waarheden; het is slechts een weergave van onze inzichten en onze visie op het werken met sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel. Het eerste hoofdstuk is een beschrijving van de manier waarop SHOP als organisatie is ingericht. Hoofdstuk 2 is gebaseerd op interviews met medewerkers en (ex-) cliënten, en is een weergave van de belangrijkste uitgangspunten en principes die aan het werk van (en het werken bij) SHOP ten grondslag liggen. Het Intermezzo is vervolgens de opmaat tot hoofdstuk 3, waarin relevante filosofische en theoretische achtergronden worden geschetst.

De tekst van het boek is gelardeerd met letterlijke citaten uit de interviews met de medewerkers en met (ex-)cliënten (bij de laatste staat er een verticale balk voor de geciteerde passage). Vanzelfsprekend kunt u, als er naar bijvoorbeeld 'cliënt' of 'medewerker' wordt verwezen met 'hij' of 'zijn', daarvoor ook 'zij' resp. 'haar' lezen.

Tot slot wil ik mijn dank uitspreken aan alle collega's en andere betrokkenen die een bijdrage hebben willen leveren aan de tot-

standkoming van *De kracht van de cliënt*. Dat betreft in de eerste plaats de ruim twintig (ex-)medewerkers en (ex-)cliënten met wie voor het boek openhartige en indringende gesprekken zijn gevoerd over hun ervaringen bij en met SHOP. Dank ook aan Murielle Payet, die het oorspronkelijke boekidee handen en voeten heeft gegeven; aan Judith Olden, wier input cruciaal was bij een eerdere versie van de tekst; en aan Addie Dieke, die de drukproeven met een kritisch oog heeft bekeken. Ik ben natuurlijk ook de auteurs dankbaar, die uit een veelheid aan bronnen een coherent en inspirerend verhaal hebben gedestilleerd. *Last but not least* dank ik de gemeente Den Haag, in het bijzonder de Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn, voor haar structurele ondersteuning van het werk van SHOP.

Ik wens u veel leesplezier!

Maria Scali
Directeur SHOP
November 2018

1 SHOP in beeld

Door Wardy Poelstra en Marloes Hoevenaar

1.1 De twee doelgroepen van SHOP

De Stichting Hulp en Opvang Prostitutie en Mensenhandel (SHOP) is een expertisecentrum in Den Haag dat hulp- en dienstverlening aanbiedt aan (ex-)sekswerkers¹ en slachtoffers van mensenhandel² en betrokkenen, ongeacht leeftijd, nationaliteit, sekse, seksuele oriëntatie of religie. Voor SHOP is het onderscheid tussen deze twee doelgroepen essentieel; het maakt duidelijk dat enerzijds niet iedere sekswerker een slachtoffer is, en dat er anderzijds ook buiten de seksindustrie slachtoffers van mensenhandel zijn. Juist door dit onderscheid scherp te maken, kan SHOP haar taken voor beide doelgroepen goed uitvoeren. In het vervolg zullen we hier nog vaker op terugkomen.

Om de positie van (ex-)sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel te verbeteren en cliënten adequate begeleiding en hulp te kunnen bieden, moeten hun percepties, ervaringen en behoeften het uitgangspunt zijn van het handelen van SHOP. ‘De cliënt centraal’ is voor SHOP geen modekreet, maar de belangrijkste pijler waar haar bestaansrecht en al haar activiteiten op rusten. In paragraaf 1.2 komen we terug op wat dit precies impliceert voor de handelwijze van SHOP.

Het begrip ‘sekswerker’

Sekswerk is een beroep,³ dat in Nederland legaal mag worden uitgeoefend, als zelfstandige of in loondienst.⁴ Voor SHOP is het een belangrijk uitgangspunt dat mensen zelf de keuze kunnen maken om met sekswerk hun geld te verdienen. Aan de andere kant sluit SHOP de ogen natuurlijk niet voor het feit dat veel mensen daar, om allerlei redenen, niet altijd vrijwillig voor kiezen. Het onderscheid tussen vrijwillig en onvrijwillig sekswerk vormt een belangrijke leidraad bij het werk van SHOP.

Het stigma op sekswerk

Er wordt wel gezegd dat sekswerkers ‘hun lichaam verkopen’, maar sekswerkers zelf denken daar vaak heel anders over. De medewerkers van SHOP ook. Sekswerkers verlenen een dienst, zij het wel een heel specifieke, intieme dienst. Om allerlei historische en ideologische redenen worden sekswerk en sekswerkers echter al eeuwenlang gestigmatiseerd.⁵ Een bijdrage leveren aan de destigmatisering van het beroep sekswerker is een van de kerndoelen van SHOP. Sekswerkers worden geconfronteerd met negatieve beelden en vooroordelen over henzelf en over hun werk: ‘Prostituees zijn zielig, hun mannen zijn crimineel en hun klanten zijn vies.’⁶ Dit kan leiden tot sociale uitsluiting.

Sekswerkers worden niet alleen individueel, maar ook als groep gestigmatiseerd. Zo wordt sekswerk afwisselend bestempeld als zonde, overlast gevende en criminogene activiteit, afwijkend gedrag of als vrouwenonderdrukking. En de sekswerker krijgt al snel het stempel van zondaar, echtbreekster, verleidster of veroorzaker van maatschappelijke onrust.⁷ Men vergeet bovendien vaak dat het beroep niet alleen door vrouwen wordt uitgeoefend, maar ook door mannen en transgenders. De mannen zijn minder zichtbaar; hun werkterrein is de afgelopen jaren verschoven van privéclubs (die bijna allemaal gesloten zijn) naar vooral de digitale wereld.⁸

Stigma’s zorgen ervoor dat sekswerkers hun beroep geheimhouden, bijvoorbeeld uit angst om uit de ouderlijke macht te worden gezet, geen huis meer te kunnen huren of geen ander werk meer te kunnen doen. ‘Een sekswerker heeft een verleden, ieder ander heeft een cv!’⁹

‘Ik leefde vier jaar lang een dubbelleven. Mijn familie en vrienden wisten niet dat ik dit werk deed. Ik heb iedereen van me afgestoten, omdat ik alleen maar aan het werk was. Op een gegeven moment werd het zoveel dat ik er wel mee moest stoppen, of ik zou eraan kapot zijn gegaan.’

De werking van het stigma treft niet alleen de directe leefwereld van de sekswerkers, maar ook hun omgeving. Hun partners worden

‘pooiers’ genoemd en hun kinderen ‘hoerenjong’. ‘Het stigma is niet een probleem van sekswerkers en de mensen om hen heen, maar van de maatschappij die moeite heeft met het verschijnsel.’¹⁰

Het begrip ‘slachtoffers van mensenhandel’^{11 12}

Mensenhandel en arbeidsuitbuiting¹³ zijn ernstige, strafbare misdrijven. Ze zijn in strijd met fundamentele mensenrechten en met de Nederlandse wet. Veel mensen denken dat slavernij in een verleden plaatsvond, maar niets is minder waar. Uit onderzoek blijkt dat slavernijachtige uitbuiting in verschillende branches in Nederland voorkomt, waaronder de land- en tuinbouw, de horeca en de seksindustrie.

Mensenhandel

In Nederland verstaat men onder mensenhandel ‘het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang (in brede zin) en met het doel die persoon uit te buiten. Dit kan gepaard gaan met dwang, geweld, chantage en misleiding.’¹⁴ Mensenhandel en uitbuiting komen zowel binnen als buiten de sekswerksector voor.

De (beoogde) uitbuiting is de kern van mensenhandel. Onder uitbuiting¹⁵ wordt verstaan mensen vrijwillig of onvrijwillig te laten werken en daarvan te profiteren door hun inkomsten af te nemen en ze onder mensonterende omstandigheden te laten werken. Een belangrijk aspect van deze moderne slavernij is dat zij letterlijk en figuurlijk grensoverschrijdend is: veel mensenhandel wordt gefaciliteerd door internationale criminele netwerken en strekt zich dus uit over verschillende landen. Dat maakt de bestrijding ervan des te lastiger, evenals het bieden van hulp aan slachtoffers.

Uitbuiting binnen en buiten de seksindustrie

Uitbuiting kan zich zoals gezegd zowel binnen als buiten de seksindustrie afspelen. Uitbuiting binnen de seksindustrie vindt plaats wanneer iemand onvrijwillig voor iemand anders als sekswerker werkt. Het gaat dan om gedwongen seksuele handelingen tegen betaling in de vorm van geld of andere vergoedingen, zoals kleding,

huisvesting of de belofte daarvan. Uitbuiting in de seksindustrie komt voor in de vergunde en niet-vergunde sector,¹⁶ in massagesalons, in de raamstraten, bij het thuiswerk, door loverboys, fysiek of voor de webcam.

Uitbuiting vindt ook plaats in diverse andere economische sectoren, waaronder de land- en tuinbouw, massagesalons, de horeca, schoonmaakdiensten en in ambassades. Er is in zo'n geval sprake van zulke slechte arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden dat de mensenrechten in het geding zijn.¹⁷ Een andere vorm van uitbuiting is de criminele uitbuiting, waarbij (minderjarige) personen worden aangezet tot het plegen van strafbare feiten.¹⁸

Zoals gezegd biedt SHOP hulp aan alle slachtoffers van mensenhandel en uitbuiting, zowel binnen als buiten de seksindustrie. Voor het strafrechtelijk kader dat relevant is voor de bestrijding en vervolging van mensenhandel, zie Bijlage 1 achter in dit boek.

1.2 De uitgangspunten van SHOP

SHOP werkt volgens een aantal uitgangspunten, die hieronder worden toegelicht:

- de missie, visie, kernwaarden en kerntaken van SHOP;
- theoretisch en methodisch kader: SRH en presentie;
- de cliënt centraal;
- de medewerker centraal;
- de lerende organisatie.

Missie, visie, kernwaarden en kerntaken van SHOP

SHOP is een kennis- en expertisecentrum dat hulp- en dienstverlening en opvang biedt aan (ex-)sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel. De ontwikkeling en overdracht van kennis en advisering zijn onlosmakelijk verbonden met het werk van de organisatie. Het gaat daarbij om:

- ontwikkeling en overdracht van kennis en advisering aan professionals, instellingen en bedrijven;
- ontwikkeling en overdracht van kennis aan sekswerkers en (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel;

- innovatie: continue bijstelling van instrumenten, dankzij nauwgezette monitoring van wat wel en niet werkt voor de doelgroep. Ook probeert SHOP telkens nieuwe middelen in te zetten in het kader van de bestrijding van het stigma van sekswerkers: een conferentie, een theaterstuk, een kunstwerk of een politiek debat.

Missie

SHOP heeft als missie sekswerkers (mannen, vrouwen en transgenders) te ondersteunen bij de veilige en professionele uitoefening van hun beroep, of hen te helpen duurzaam uit het vak te stappen en van beroep te veranderen als ze dat willen. Daarnaast wil de organisatie mensenhandel en andere misstanden in de seksindustrie en andere branches onder de aandacht brengen en bestrijden, slachtoffers hiervan bijstaan en de zorgcoördinatie uitvoeren voor Den Haag en omstreken. Zij biedt hulp- en dienstverlening en crisisopvang aan cliënten, ongeacht hun leeftijd, nationaliteit, sekse, seksuele oriëntatie of religie. In het verlengde hiervan deelt SHOP als expertisecentrum haar kennis en deskundigheid in lokale en landelijke netwerken met andere hulp- en dienstverleners van wie het werkveld overlapt met of raakt aan dat van SHOP.

Visie

SHOP wil bereiken dat sekswerkers een duidelijk, krachtig en blijvend gezicht krijgen binnen de samenleving en dat het stigma dat op hen rust, wordt ontkracht. Om de positie van sekswerkers (als groep en individueel) te versterken wil zij in gesprek gaan met de sekswerkers en andere relevante partijen, om nader te onderzoeken wat voor hen werkt en wat niet. Dit streven heeft dus een *advocacy*-component (belangenbehartiging, samen met partners), maar ook en vooral een zorgcomponent, waarbij de belangen en de behoeften van de individuele cliënt telkens vooropstaan. Met het signaleren van misstanden wil SHOP mensenhandel en uitbuiting zo veel mogelijk uitbannen en in elk geval het onderwerp op de (politieke) agenda houden. Zij wil gesprekspartner zijn voor iedereen die bij deze thema's betrokken is, en vanuit respect voor en intensief

contact met de doelgroep knelpunten die op deze gebieden leven in de maatschappij blijvend adresseren en helpen oplossen.

Kernwaarden van SHOP: pijlers voor een moreel kompas

SHOP vraagt haar medewerkers om moreel en deugdzaam te handelen. Bij dit handelen komen vragen aan de orde als:

- Wie ben ik?
- Hoe gedraag ik me?
- Wat doe ik?
- Wat zijn mijn idealen?

Bovenstaande vragen veronderstellen een proactieve houding van de medewerker. Van hem wordt verwacht dat hij zijn handelen en gedrag niet alleen achteraf toetst, maar met een creatieve en innovatieve blik juist ook vooruitkijkt en een visie heeft, gevoed door zijn idealen. De missie en visie van SHOP zijn uitgewerkt in een aantal kernwaarden. Deze kernwaarden bieden een moreel kompas en wijzen de medewerker de weg:

- **Betrokkenheid**

De medewerker stelt de maatschappelijke doelstelling van de organisatie centraal, heeft hart voor het doel van de organisatie en voor haar cliënten, is loyaal, heeft oog voor specifieke waarden binnen de organisatie en in het werkveld, heeft vertrouwen, is op de hoogte van het primaire proces van de organisatie en is bereid voldoende tijd te investeren.

- **Zelfinzicht**

De medewerker is in staat tot zelfreflectie, is zelfkritisch, wil levenslang leren en zich blijven ontwikkelen, is bereid zich te laten bevragen op zijn functioneren (socratische dialoog), neemt deel aan de (zelf)evaluatie van het team en is bereid zich zo nodig te laten (bij)scholen.

- **Aanspreekbaarheid**

De medewerker is aanwezig, met een luisterend oor, is bereikbaar, betrouwbaar en zichtbaar, voert het gesprek met interne

en externe stakeholders en kan inzicht geven in de gemaakte afwegingen.

- **Oordeel uitstellen**

De medewerker kan luisteren zonder te oordelen, is ontvankelijk, aandachtig, open en observerend en functioneert respectvol en vanuit vertrouwen.

- **Willen begrijpen**

De medewerker kan zich kwetsbaar opstellen, onwetendheid en onzekerheid tonen, is doorgrondend en analytisch en durft (door) te vragen.

- **Authenticiteit**

De medewerker denkt zonder vooringenomenheid, is proactief, eigenwijs en onafhankelijk, durft keuzes te maken, kan groepsdruk weerstaan, is niet bang om een afwijkende mening te laten horen, is bereid om actief verantwoording af te leggen en van daaruit te handelen en is indien nodig bereid en in staat om af te wijken van de regels en uit te leggen waarom.

- **Moed**

De medewerker is moedig, doortastend en kritisch, kan ertegen om niet aardig gevonden te worden, is in staat om te schakelen tussen afstand houden en ingrijpen, kan diplomatiek en tactvol optreden, kan meebewegen en houdt vast aan het eigen geweten.

- **Integriteit**

De medewerker is eerlijk, rechtschapen en rechtvaardig, is gewetensvol en vermijdt te allen tijde de schijn van belangenverstrengeling.

Wanneer een medewerker voor een dilemma geplaatst wordt, heeft hij de plicht het gesprek hierover aan te gaan met zijn collega's, zijn leidinggevende en/of andere relevante partijen. De regelgeving waar SHOP zich aan te houden heeft (wetten, codes, statuten en reglementen) vormt hierbij het objectieve kader.

Kerntaken

Om haar missie en visie te realiseren heeft SHOP de onderstaande kerntaken geformuleerd, die in paragraaf 2 verder worden uitgewerkt.

Kerntaak niet-residentiële hulpverlening team Ambulante Hulpverlening (AHV)

- Maatschappelijk werk voor sekswerkers.
- Praktische en psychosociale begeleiding van slachtoffers van mensenhandel.
- Begeleiding van cliënten bij een door hen gewenste carrière-switch (uitvoering van de landelijke Regeling Uitstapprogramma's Prostituees II – RUPS II).

Kerntaak residentiële hulpverlening (24-uursopvang voor vrouwen en transvrouwen)

- (Crisis)opvang en begeleiding van (verslaafde) (ex-)sekswerkers uit de vergunde en de niet-vergunde sector.
- (Crisis)opvang en begeleiding van (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel (nationaal en internationaal).
- Dagopvang en dagactiviteiten voor de doelgroep.
- Huiskamerfunctie voor (verslaafde) (ex-)sekswerkers.
- Faciliteren van het huisartsenspreekuur en basale medische zorg voor sekswerkers die geen eigen huisarts hebben.

Kerntaak dienstverlening/Spot 46: dienstencentrum voor sekswerkers

- Informatie- en adviesverstrekking op diverse relevante terreinen.
- Dienstverlening.
- Bestrijding van het stigma rondom sekswerk.
- Ondersteuning en empowerment van sekswerkers.

Kerntaak zorgcoördinatie slachtoffers mensenhandel

- Opstellen, coördineren en monitoren van het zorgtraject van (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

- Onderhouden van de lokale en landelijke netwerk- en signaalfunctie.
- Kennis- en expertiseoverdracht aan samenwerkingspartners.

Kerntaak outreachend werk

- Veldwerk (online en offline) in de vergunde en de niet-vergunde sector.
- Informatie- en adviesverstrekking aan de doelgroep op locatie.

De medewerkers van SHOP zijn in beginsel inzetbaar op verschillende kerntaken. Concreet betekent dit dat de maatschappelijk werkers, de medewerkers van de opvang en de dienstverleners van Spot 46 allen (ook) veldwerk doen, en betrokken kunnen zijn bij onderzoek en het geven van voorlichting aan netwerkpartners, aan zorgprofessionals en andere relevante betrokken partijen.

Naast de reguliere hulp- en dienstverlening organiseert SHOP ook tijdelijke onderzoeks- en/of hulpverleningsprojecten, die voortkomen uit een vraag of behoefte van de doelgroep, de organisatie, de gemeente of de samenleving. Voorbeelden hiervan zijn het landelijke uitstapprogramma RUPS II, de pilot SHOP Jeugd en een onderzoek naar uitbuiting en mensenhandel in de Chinese gemeenschap (zie hiervoor de kadertekst aan het eind van dit hoofdstuk).

Methodisch kader: SRH en presentie

Bij de inrichting van de werkzaamheden van SHOP staan de beginselen van het Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen (SRH) centraal. SRH is een goed onderbouwde denk- en werkwijze uit de geestelijke gezondheidszorg, die in 2015 als interventie officieel erkend is door de Erkenningcommissie Langdurige GGZ.¹⁹ SHOP is geen GGZ-instelling en koppelt sekswerk niet aan psychiatrie, maar omarmt wel de principes van het SRH, die ook goed bruikbaar blijken voor het werken met haar doelgroep.

SRH ondersteunt mensen met psychische en sociale kwetsbaarheid zodat zij:

- beter kunnen omgaan met kwetsbaarheid en hun talenten en mogelijkheden kunnen versterken en benutten;

- doelen kunnen realiseren met betrekking tot kwaliteit van leven op het gebied van wonen, werken, leren en recreëren (levensdomeinen) en op het gebied van gezondheid, zelfmanagement, veiligheid en sociale relaties;
- kunnen participeren in de door hen gewenste omgevingen, door het zo groot mogelijk maken van de kwaliteit van leefomgevingen en sociale netwerken.

De basisprincipes van het SRH kunnen samengevat worden als: presentiegericht, herstelgericht en krachtgericht. De hulpverlener streeft naar het realiseren van een werkzame persoonlijk-professionele relatie. Hierbij is hij gericht op het bieden van ondersteuning bij het persoonlijke en sociale herstelproces van de cliënt. Krachtgericht houdt in dat er wordt gezocht naar versterking van de eigen mogelijkheden van de cliënt en zijn omgeving die een bijdrage kunnen leveren aan het herstel- of ontwikkelingsproces.

‘Het gaat bij deze groep om heel krachtige mensen. Er is alleen iets in hun leven gebeurd waardoor ze denken dat ze het even niet meer in hun eentje aankunnen. Ze hebben het gevoel dat ze regie zijn kwijtgeraakt, en die willen ze terug.’

Met deze principes in het achterhoofd wordt in samenspraak met de cliënt een profiel opgesteld: wat zijn de sterke en zwakke kanten van de cliënt? Welke wensen en doelen heeft hij? Welke acties zijn nodig? Vervolgens wordt een persoonlijk plan gemaakt; bij de uitvoering daarvan speelt de medewerker een stimulerende maar vooral ook ondersteunende rol, met het oog op te behalen resultaten. Deze werkwijze sluit aan bij wat de cliënten op natuurlijke wijze motiveert, waar hun belangen en krachten liggen. Overigens is het, naargelang de hulpvraag van de cliënt, lang niet bij iedere cliënt nodig dat al deze stappen zo expliciet worden gezet. (Zie voor de toepassing van de SRH-stappen bij SHOP paragraaf 2.1.) Essentieel is wel dat – om een wijsheid van Lao Tse te gebruiken – zelfs een mars van duizend mijl begint met de eerste stap. Wat kan of moet nú gedaan worden om eventuele verderop liggende doelen te